

Nð.

19. Frumvarp til laga

[19. mál]

um eignarrétt og afnotarétt fasteigna.

(Lagt fyrir Alþingi á 86. löggjafarþingi, 1965.)

1. gr.

Enginn má öðlast eignarrétt eða afnotarétt yfir fasteignum á landi hér, hvort sem er fyrir frjálsa afhendingu eða nauðungarráðstöfun, hjúskap, erfðir eða afsal, nema þeim skilyrðum sé fullnægt, sem nú skal greina:

1. Ef einstakur maður er, þá skal hann vera íslenskur ríkisborgari.
2. Ef fleiri menn eru í félagi, og ber hver fulla ábyrgð á skuldum félagsins, þá skulu þeir allir vera íslenskir ríkisborgarar.

3. Ef félag er, og bera sumir fulla, en sumir takmarkaða, ábyrgð á skuldum félagsins, þá skulu þeir, er fulla ábyrgð bera, allir vera íslenskir ríkisborgarar.
4. Ef félag er, þar sem enginn félagi ber fulla ábyrgð á skuldum félagsins, eða stofnun, þá skal félagið eða stofnunin eiga hér heimilisfang og varnarþing og stjórnendur allir vera íslenskir ríkisborgarar. Í hlutafélögum skulu $\frac{1}{5}$ hlutar hlutafjár vera eign íslenskra ríkisborgara og íslenskir ríkisborgarar fara með meiri hluta atkvæða á hluthafafundum.

Nú eru skilyrði þau eigi fyrir hendi, er í 1.—4. tölulið segir, og er ráðherra þá rétt að veita leyfi, ef ástæða þykir til. Eigi þarf þó leyfi til leigu á fasteign eða réttinda yfir henni um 3 ára tímabil, eða ef uppsögn er áskilin með eigi lengri en árs fyrirvara.

Ákvæði laga þessara ná til hvers konar afnotaréttar fasteigna, þar á meðal veiðiréttar og vatnsréttinda, að því leyti sem lög láta eigi öðru vísi um mælt.

2. gr.

Eigi verður krafizt afsals á eign eða réttindum, sem leyfis þarf til samkvæmt 1. gr., nema leyfið sé áður fengið. Ef það fæst eigi, er ráðstöfunin ógild, enda á kaupandi þá rétt til að fá þegar endurgoldið það, er hann kann að hafa greitt.

3. gr.

Nú er krafizt þinglýsingar eða innritunar fyrirfram á skjali, er snertir afhendingu, sem leyfis þarf til samkvæmt 1. gr., og eigi er um leið sannað, að leyfið sé þegar fengið, og skal þá skrá athugasemd um þetta og því næst skýra ráðherra tafarlaust frá málavöxtum.

4. gr.

Nú hefur ráðherra horizt skýrsla samkvæmt 3. gr., eða hann hefur á annan hátt fengið vitneskju um, að maður, sem eigi fullnægir skilyrðum laga þessara, hafi öðlast réttindi þau yfir fasteign, er getur í 1. gr., og skal hann þá setja honum frest til að koma málinu í löglegt horf, með því að fá leyfi það, er vantar, eða annars kostar með því að fá rift kaupunum (2. gr.) eða með því að láta réttindin af hendi til annars manns, er öðlast megi þau að lögum, ef seljandi heldur fast við samninginn. Frestur þessi má eigi styttri vera en 6 mánuðir og eigi lengri en 3 ár. Ákvörðun sína um þetta lætur ráðherra innrita fyrirfram eða þinglesa, svo fljótt sem unnt er, á varnarþingi fasteignarinnar. Frestinn skal telja frá þinglýsingardegi.

5. gr.

Nú hefur aðili eigi sýnt full skilríki fyrir því, að málið sé komið í löglegt horf, áður en fresturinn er útrunninn, og lætur ráðherra þá selja eignarréttinn eða afnotaréttinn á nauðungaruppbóði á kostnað fasteignareiganda, og er hann bundinn við þá sölu og heimildarmaður hans og allir þeir, er réttindi eiga í eigninni. Um uppboðið fer eftir fyrirmælum laga um nauðungaruppbóð, nr. 57 25. maí 1949, eftir því sem við á. Uppboðsauglýsingin skal í þessum málum í stað skuldunauts birt fasteignareiganda, og sé hann eigi fyrir á fasteigninni, má birta hana, svo að nægir, hverjum manni öðrum, er þar er fyrir, og sé enginn þar fyrir, þá næstu grönnum. Eigandi fær borgaðan þann hluta uppboðssöluverðsins, sem honum hefði horið, ef hann hefði verið löglega kominn til eignar eða afnota.

6. gr.

Nú er eigandi fasteignar eða afnota hennar í hjúskap, en hitt hjóna fullnægir ekki skilyrðum laga þessara til að mega öðlast þess konar eignarrétt eða notkunarrétt, og skal eignarrétturinn þá vera séreign hans, sem ekki verður skert með kaupmála. Við slit á fjárfélagi eða búskipti telst eignarrétturinn til hjúskapareignar, nema kaupmáli standi til annars. Um málið fer síðan eftir ákvæðum 7. gr., með afbrigðum eftir atvikum.

7. gr.

Nú erfir maður eignarrétt yfir fasteign eða notkunarrétt, sá er eigi getur orðið löglegur eigandi að honum nema með sérstöku leyfi, og skal skiptaráðandi þá gera ráðherra viðvart. Fer síðan um þetta mál sem segir í 4. og 5. gr., með afbrigðum eftir atvikum.

8. gr.

Nú verður sú breyting á, að maður, er öðlast mátti réttindi yfir fasteign án þess að fá leyfi samkvæmt 1. gr., missir þar greind skilyrði, og skal þá fara eftir ákvæðum 4. og 5. gr., með afbrigðum eftir atvikum.

9. gr.

Nú hefur erlendur ríkisborgari fengið leyfi það, er getur í 1. gr., og skal honum þá skylt, ef hann er eigi sjálfur heimilisfastur hér á landi, að hafa umboðsmann heimilisfastan í þinghá eignarinnar, og skal hann vera fyrirvarsmaður eiganda í öllum málum, er eignina varða, svo að jafngilt sé sem hann hefði það sjálfur gert, og skal dómara í þeirri þinghá skýrt frá nafni og heimili umboðsmanns og það þinglesið. Að öðrum kosti nefnir dómarrinn honum umboðsmann á hans kostnað, er hann sé bundinn við, og lætur þinglesa og skrá það umboð.

10. gr.

Nú á maður, er lög þessi öðlast gildi, réttindi, sem um ræðir í 1. gr., með lög-
mætum hætti samkvæmt ákvæðum laga um eignarrétt og afnotarétt fasteigna, nr. 63 28. nóvember 1919, og raskast þau réttindi þá ekki við breytingu þessara laga á reglum þeirra laga um þetta efni.

11. gr.

Lög þessi taka eigi til:

1. annarra ríkja, að því er varðar rétt yfir fasteignum til embættisafnota handa umboðsmönnum þeirra hér á landi,
2. þegna annarra ríkja, að því leyti, sem þau kynnu að koma í bága við milli-
ríkjasamninga.

12. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Jafnframt falla úr gildi lög um eignarrétt og afnotarétt fasteigna, nr. 63 28. nóvember 1919.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Lagafrumvarp, í meginatriðum samhljóða þessu frumvarpi, var lagt fyrir síðasta Alþingi sem stjórnarfrumvarp, en hlaut þá ekki afgreiðslu. Nokkrar breytingar hafa verið gerðar á 1. og 5. grein frumvarpsins, með hliðsjón af breytingartillögum, sem fram komu á síðasta Alþingi frá meirihluta og 1. minnihluta allsherjarnefndar neðri deildar og verður þeirra atriða getið á viðeigandi stað í athugasemdum. Greinargerð þessari fylgir, auk annarra fylgiskjala frumvarpsins frá síðasta Alþingi, „Lauslegt yfirlit yfir gildandi lagaákvæði um rétt útlendinga til að stunda atvinnu í Danmörku, Noregi og Svíþjóð“, sem fylgdi nefndaráliti meiri hluta allsherjarnefndar neðri deildar á þskj. 490 á síðasta Alþingi.

Þess má geta, að á fundi dómismálaráðherra Norðurlanda, er haldinn var í Álaborg 19. maí 1965, voru að ósk dómismálaráðherra Íslands teknar til umræðu reglur Norðurlandaráðs um heimildir útlendinga til að öðlast réttindi yfir fasteignum. Var þar gerð grein fyrir gildandi reglum, í samræmi við þær upplýsingar, sem koma fram í fskj. II með lagafrumvarpi þessu. Var þá jafnframt gerð grein fyrir reglum gildandi íslenskra laga og frumvarps þessa, er legið hafði fyrir nýloknu Alþingi 1963—64.

Um framkvæmd laganna á hinum Norðurlöndunum var upplýst, að hún væri frjálslýnd, sérstaklega gagnvart Norðurlandamönnum. — Það var upplýst um dönsku lögin, sem eru langyngst, þ. e. frá 1959, að þau eru fyrst og fremst til komin vegna vaxandi ásóknar sunnanað, eftir sumarþustaðalöndum í Danmörku, og þrátt fyrir stjórnarskrárákvæði, sem staðið hefur frá 1915 (þar mun vera fyrirmynd hins íslenska stjórnarskrárákvæðis), fyrstu lögin um þetta efni þar í landi.

Í Noregi og Svíþjóð eru nú að störfum nefndir, sem fjalla m. a. um svið þessa frumvarps, en á víðara grundvelli (í Noregi um „koncessionslovgivningin“ í Svíþjóð „etableringsutredningin“).

Hér á eftir fylgja athugasemdir og fylgiskjöl frumvarps þessa á síðasta Alþingi, en þá fylgdi því með breytingum og viðauka, sem áður getur, svo hljóðandi greinargerð:

Á síðustu árum hafa farið fram á vegum ríkisstjórnarinnar athuganir á ýmsum löggjafaratriðum, er varða m. a. eignarréttindi og afnotarétt útlendinga yfir fasteignum. Á Alþingi 1963—1964 var til meðferðar þingsályktunartillaga um þetta efni, sem vísað var til ríkisstjórnarinnar. Jóhann Hafstein dómsmála- og iðnaðarmálaráðherra hefur haft forgöngu um athugun í þeim ráðuneytum, er þessi mál varða sérstaklega, á þeim lagabreytingum, er ný viðhorf kynnu að gera æskilegar. Í athugun málsins hafa tekið þátt ráðuneytisstjórnir Baldur Möller, dómsmálaráðuneyti, Brynjólfur Ingólfsson, iðnaðarmála- og samgöngumálaráðuneyti, Gunnlaugur Briem, atvinnumálaráðuneyti, Hjálmar Vilhjálmsson, félagsmálaráðuneyti, Sigtryggur Klemenzson, fjármálaráðuneyti og Halldór Jónatansson, deildarstjóri í viðskiptamálaráðuneyti. Jafnframt var haft samráð við hæstaréttardómarana Jónatan Hallvarðsson og Þórð Eyjólfsson. Niðurstaða framangreindra kannana hefur orðið, að rétt hefur þótt að bera fram það frv. til laga um eignarrétt og afnotarétt fasteigna, sem hér er flutt.

Í frumvarpi þessu felast aðallega þær breytingar frá núgildandi löggjöf, að tekin eru upp ákvæði, sem miða við ríkisfang sem skilyrði fyrir réttindum yfir fasteign, í stað heimilisfangs, sem er skilyrði núgildandi laga. Jafnframt er ákvæði í frumvarpinu um, að meiri hluti hlutafjár í hlutafélögum skuli vera eign íslenskra ríkisborgara, ef félögin eiga að geta, án ráðherraleyfis, átt fasteign hér á landi. Slíkt ákvæði er ekki í núgildandi lögum.

Þessum athugasemdum fylgja þrjú fylgiskjöl:

- I. Yfirlit um réttarstöðu útlendinga með tilliti til fasteigna og atvinnureksturs á Íslandi og
- II. Yfirlit um lagaskilyrði fyrireignarrétti og afnotarétti útlendinga á fasteignum á Norðurlöndum.
- III. Lauslegt yfirlit yfir gildandi lagaákvæði um rétt útlendinga til að stunda atvinnu í Danmörku, Noregi og Svíþjóð.

Hér fara á eftir athugasemdir um efni einstakra greina frumvarpsins að því leyti sem þeirra er þörf.

Um 1. gr.

Hvarvetna þar sem í þessari grein hinna núgildandi laga, þ. e. í öllum fjórum töluliðum hennar, hafa verið ákvæði um, að heimilisfang á Íslandi sé skilyrði fyrir því að öðlast eignarrétt og afnotarétt yfir fasteignum hér á landi, er í frumvarpsgreininni ákvæði um, að íslenskur ríkisborgararéttur skuli vera skilyrði í þess stað. Enn fremur er í 4. tölulið greinarinnar nýtt ákvæði varðandi hlutafélög, þar sem það skilyrði er sett fyrir því, að hlutafélög geti átt réttindi yfir fasteign, að ¼ hlutar hlutafjár séu eign íslenskra ríkisborgara og íslenskir ríkisborgarar fari með meiri hluta atkvæða á hluthafafundum. Telja verður, að slík nánari afmörkun eignarheimildar hlutafélaga á fasteignum sé eðlileg, þótt ekki sé kunnugt um, að skortur á slíkri afmörkun hafi fram til þessa komið að sök.

Ekki eru í frv. ráðgerðar breytingar frá nógildandi lögum á ákvæðum um heimild ráðherra til að veita leyfi til að öðlast eignarrétt eða notkunarrétt yfir fasteign. Í löggjöf annarra Norðurlanda er engin slík takmörkun á leyfisheimild.

Niður er felld sérákvæði í niðurlagi 1. gr. um námuréttindi og hagnýtingu vatns og vatnsorku í því sambandi.

Í upphafi greinarinnar kemur orðið: afnotaréttur í stað „notkunarréttur“.

Um 2.—4. gr.

Þessi ákvæði eru óbreytt frá nógildandi lögum.

Um 5. gr.

Á þessari grein er sú breyting gerð, að tilvitnun í lög um nauðungaruppböð frá 1949 kemur í stað tilvitnunar í tilskipun um fjárforráð ómyndugra frá 1847. Enn fremur er breytt orðalagi á nokkrum stöðum í greininni, þannig að í stað „kaupandi“ kemur: aðili, fasteignareigandi eða eigandi.

Um 6. gr.

Með lögum nr. 20 20. júní 1923, um skyldur og réttindi hjóna, var gerð meginbreyting á fjármálum hjóna. Með tilliti til þeirra breytinga er í frumvarpinu lagt til, að ákvæði greinar þessarar verði samræmt því skipulagi. Er á því byggt, að þegar eigandi fasteignar eða afnota hennar er í hjúskap, þá sé eignarréttur hans í séreign, ef hitt hjóna uppfyllir ekki skilyrði laganna til að öðlast þess konar eignarrétt. Hins vegar er gert ráð fyrir því sem aðalreglu, að við slit á fjárfélagi eða búskipti, þá teljist eignarrétturinn til hjúskapareignar. Ef eignarréttur yfir fasteign eða notkunarrétti fellur við skipti til þess hjóna, sem ekki uppfyllir skilyrði til að eiga þann rétt, fer um það eftir ákvæðum laganna.

Um 7. og 8. gr.

Þessi ákvæði eru óbreytt frá nógildandi lögum.

Um 9. gr.

Breyting á þessari grein er í samræmi við höfuðbreytingu skv. 1. gr. frumvarpsins, er ríkisfangsviðmiðun kemur í stað heimilisfangsviðmiðunar.

Um 10. gr.

Rétt þykir að hafa bein ákvæði um, að þeir, sem öðlazi hafa réttindi yfir fasteign með lögmætum hætti samkvæmt nógildandi lögum, haldi þeim réttindum, þótt lagareglum verði nú breytt.

Um 11. gr.

Vegna hinna breyttu reglna frumvarpsins er ekki þörf á undantekningarákvæði 1. tölul. 11. gr. nógildandi laga varðandi íslenzka námsmenn, sjúklinga og aðra, sem líkt er ástatt um og dvelja erlendis. Að öðru leyti fjallar greinin um sama efni og 11. gr. nógildandi laga.

Fylgiskjal I.

Yfirlit um réttarstöðu útlendinga með tilliti til fasteigna og atvinnureksturs á Íslandi.

(Tekið saman af Halldóri Jónatanssyni).

1. Lög, sem útiloka einstaklinga og félög, án tillits til ríkisfangs, frá ákveðnum réttindum.

a. Raforkulög, nr. 12 2. apríl 1946.

Samkvæmt þessum lögum er ríkinu einu heimilt að reisa og reka raforkuver, sem eru stærri en 100 hestöfl. Samþykki Alþingis þarf til að framselja réttindi þessi til innlendra sem erlendra aðila.

2. Lög, sem gera íslenzkt ríkisfang að skilyrði fyrir réttindum.

a. Lög um rétt til fiskveiða í landhelgi, nr. 33 19. júní 1922.

Samkvæmt lögum um fiskveiðar í landhelgi mega íslenzkir ríkisborgarar einir reka fiskveiðar í landhelgi og landa afla sínum hér á landi til verkunar eða vinnslu. Hlutfélag mega reka fiskveiðar í landhelgi, enda sé meir en helmingur hlutafjárins í eigu íslenzkra ríkisborgara. Hins vegar mega þau því aðeins stunda fiskverkun í landhelgi, að hlutfé sé allt í eigu íslenzkra ríkisborgara. Samkvæmt túlkun hlutaðeigandi íslenzkra stjórnvalda gildir þetta ákvæði ekki um fiskiðnað í landi, heldur fellur slíkur atvinnurekstur undir ákvæði laganna um iðju og iðnað, nr. 18 31. maí 1927. Umrædd túlkun á lögnum hefir ekki verið borin undir dómstóla svo vitað sé. Um fiskveiðar utan landhelgi gildir sú regla, að erlendum ríkisborgurum er bannað að reka héðan fiskveiðar utan landhelgi. Lögin hafa hins vegar engin bein ákvæði um rétt félaga til fiskveiða utan landhelgi. Liggur því beinast við að álykta, að í þessu efni gildi sömu skilyrði og lögin setja um fiskveiðar félaga í landhelgi á sama hátt og lögin láta sömu reglu gilda um fiskveiðar einstaklinga innan sem utan landhelgi.

Þeir, sem hafa samkvæmt ofangreindu rétt til fiskveiða í landhelgi sem utan hennar, mega samkvæmt lögnum aðeins nota íslenzk skip og báta til veiðanna. Með íslenzkum skipum og bátum er hér átt við skip og báta, sem íslenzkir ríkisborgarar einir eiga. Til að skip eða bátur í eigu hlutafélags geti talizt íslenzkur, virðist allt hlutféð samkvæmt þessu þurfa að vera í eigu íslenzkra ríkisborgara. Af því leiðir, að hlutfélag, sem hefur rétt til að reka héðan fiskveiðar í landhelgi og utan hennar, getur því aðeins notað eigin skip eða báta við veiðarnar, að allt hlutféð sé í eigu íslenzkra ríkisborgara. Sé hlutféð að einhverju leyti í eigu erlendra ríkisborgara innan lögmætra takmarkana verður félagið að notast við íslenzkt leiguskip til veiðanna, til að lagaákvæði, sem heimilar því fiskveiðarnar, nái tilgangi sínum.

Atvinnumálaráðherra getur þó veitt leyfi til þess, að eigendur sildarolíu- eða síldarmjölsværksmiðja eða slíkra værksmiðja, megi nota erlend skip til að fiska fyrir værksmiðjur þessar utan landhelgi til eigin nota.

Erlendum fiskiskipum hefur verið leyft að kaupa hér vistir án sérstaks leyfis. Á hinn bóginn eru olíur, ís og salt fyrir erlend fiskiskip háð útflutningsleyfum, sem eru aðeins veitt til heimferðar. Beitusild mun seld erlendum fiskiskipum sem útflutningsvara.

b. Loftferðalög, nr. 34 21. maí 1964.

Samkvæmt lögnum geta aðeins „íslenzkir aðilar“ fengið loftför skrásett hér á landi, sbr. 7. gr. laganna. Sé um hlutfélag að ræða, verður það að „hlíta stjórn íslenzkra ríkisborgara einna“ og íslenzkir ríkisborgarar að eiga $\frac{2}{3}$ af hlutfé

og fara á aðalfundum með a. m. k. $\frac{2}{3}$ atkvæða. Til að fá leyfi til reksturs reglubundinna loftferða yfir íslensku yfirráðasvæði þarf skv. 84. gr. laganna að uppfylla sömu skilyrði og til að fá loftfar skrásett (sbr. þó 87. gr., sem heimilar frávik frá þessu „að því leyti, sem sáttmáli við erlent ríki gerir það nauðsynlegt“).

c. Lög um atvinnu við siglingar á íslenskum skipum, nr. 66 17. júlí 1946.

Réttur til að leita sér atvinnu við siglingar á íslenskum skipum er bundinn við íslenska ríkisborgara og „þá erlenda ríkisborgara, sem jafnrétti hafa við íslenska ríkisborgara að lögum“.

Ákvæði um erlenda ríkisborgara hefur verið skýrt þannig, að aðeins væri átt við atvinnulegt jafnrétti, þannig að það eigi ekki aðeins við um Dani, sem hér njóta jafnréttis síðan fyrir aðskilnað Íslands og Danmerkur, heldur einnig við þá, sem hér hafa landvistar- og atvinnuleyfi.

Annars reynir afar sjaldan á þetta, þar sem lögin eiga aðeins við um skipstjórnamenn og vélstjóra og áskilja, auk ríkisfangs eða jafnréttis, íslensk próf.

d. Lög um skráning skipa, nr. 17 8. marz 1948.

Skip má eigi skrásetja hér á landi og skipi er óheimilt að hafa íslenskan fána, nema fullnægt sé eftirgreindum skilyrðum, þegar einstaklingar og hlutafélög eiga í hlut:

1. Ef einstakur maður á skipið, þá skal hann eiga ríkisfang á Íslandi og hafa átt heimilisfang á Íslandi a. m. k. samfleytt síðasta árið, eða hafa átt heimilisfang á Íslandi a. m. k. 5 síðustu árin.
2. Ef skipið er eign hlutafélags, skal það eiga heimilisfang og varnarþing á Íslandi, enda fullnægi stjórnendur skilyrðum 1. töluliðs um heimilisfang og ríkisfang, og skulu þeir einnig eiga hver hlut í því.
Skip merkir hér hvert það skip, sem skylt er að skrásetja.

3. Lög, sem áskilja búsetu hér á landi sem skilyrði fyrir réttindunum.

Sameiginlegt með öllum þessum ákvæðum er, að þau krefjast án tillits til ríkisfangs búsetu samfara nýtingu réttindanna allt frá og með stofnun þeirra. Auk þess krefjast ákvæðin um atvinnurekstrarréttindi lengri eða skemmri óslitinnar búsetu, áður en til réttindanna er stofnað, en yfirleitt aðeins þegar erlendir ríkisborgarar eiga í hlut.

Upphaflega gerðu lögin þessar sömu kröfur til íslenskra ríkisborgara, en frá þeim var fallið af sérstöku tilefni með lögum nr. 103 frá 17. desember 1954, er afnámu öll ákvæði í þágildandi lögum, sem binda atvinnuréttindi íslenskra ríkisborgara við undanfarna búsetu eða dvöl hér á landi.

Lög þau, sem hér flokkast, skilgreina ekki hvað sé átt við með hugtakinu búseta. Við skilgreiningu þess verður því að styðjast við lögin um lögheimili, nr. 35 frá 30. maí 1960. Samkvæmt skilgreiningu þeirra laga er lögheimili manns þar sem hann á heimili. Heimili er svo aftur skilgreint þannig, að það sé sá staður, þar sem hann hefur bækistöð og dvelst að jafnaði í tómskundum sínum og hefur þá hluti, sem eru honum persónulega tengdir, svo sem fatnað, húsgögn, bækur o. fl. Dvalarstaður manns vegna árstíðabundinnar atvinnu telst ekki heimili hans, enda hverfi maðurinn til lögheimilis síns að slíkri dvöl lokinni.

Sérhver maður, sem dvelst eða ætlar að dveljast á Íslandi lengur en 6 mánuði, skal eiga lögheimili samkvæmt því, sem fyrir er mælt í lögum þessum. Sama gegnir um útlendinga, sem stunda hér atvinnu, þó að dvöl þeirra sé skemmri en 6 mánuðir. Ákveðin skylda um tilkynningu aðseturs hvílir á útlendingum samkvæmt lögum um tilkynningar aðsetursskipta, nr. 73 25. nóvember 1952, sbr. lög nr. 16 29. apríl 1963.

a. Lög um eignarrétt og afnotarétt fasteigna, nr. 63 28. nóvember 1919.
Lagagreinarnar fara hér á eftir orðréttar.

1. gr.

Enginn má öðlast eignarrétt eða notkunarrétt yfir fasteignum á landi hér, hvort sem er fyrir frjálssa afhending eða nauðungarráðstöfun, hjónaband, erfðir eða afsal, nema þeim skilyrðum sé fullnægt, sem nú skal greina:

1. Ef einstakur maður er, þá skal hann vera heimilisfastur hér á landi.
2. Ef fleiri menn eru í félagi, og ber hver fulla ábyrgð á skuldum félagsins, þá skulu þeir allir vera heimilisfastir hér á landi.
3. Ef félag er, og bera sumir fulla, en sumir takmarkaða ábyrgð á skuldum félagsins, þá skulu þeir, er fulla ábyrgð bera, allir vera hér heimilisfastir, enda skal félagið hafa hér heimili og varnarþing og stjórnendur allir vera hér heimilisfastir.
4. Ef félag er, þar sem enginn félagi ber fulla ábyrgð á skuldum félagsins, eða stofnun, þá skal félagið eða stofnunin eiga hér heimilisfang og varnarþing og stjórnendur allir vera hér heimilisfastir.

Nú eru skilyrði þau eigi fyrir hendi, er í 1.—4. tölulið segir, og er ráðuneytinu þá rétt að veita leyfi, ef ástæða þykir til. Eigi þarf þó leyfi til leigu á fasteign eða réttinda yfir henni um 3 ára tímabil, eða ef uppsögn er áskilin með eigi lengri en árs fyrirvara.

Ákvæði laga þessara ná til hvers konar afnotaréttar fasteigna, þar á meðal veiðiréttar og vatnsréttinda, að því leyti sem sérleyfislög láta eigi öðruvísi um mælt.

Námuréttindi, svo og hagnýting vatns og vatnsorku í þarfir námuvinnslu einvörðungu, getur ráðherra undanþegið ákvæðum laga þessara.

2. gr.

Eigi verður krafizt afsals á eign eða réttindum, sem leyfis þarf til samkvæmt 1. gr., nema leyfið sé áður fengið. Ef það fæst eigi, er ráðstöfunin ógild, enda á kaupandi þá rétt til að fá þegar endurgoldið það, er hann kann að hafa greitt.

3. gr.

Nú er krafizt þinglýsingar eða innritunar fyrirfram á skjali, er snertir afhending, sem leyfis þarf til samkvæmt 1. gr., og eigi er um leið sannað, að leyfið sé þegar fengið, og skal þá skrá athugasemd um þetta og því næst skýra ráðherra tafarlaust frá málavöxtum.

4. gr.

Nú hefur ráðherra borizt skýrsla samkvæmt 3. gr., eða hann hefur á annan hátt fengið vitneskju um, að maður, sem eigi fullnægir skilyrðum laga þessara, hafi öðlazi réttindi þau yfir fasteign, er getur í 1. gr., og skal hann þá selja honum frest til að koma málinu í löglegt horf, með því að fá leyfi það, er vantar, eða annars kostar með því að fá rift kaupunum (2. gr.) eða með því að láta réttindin af hendi til annars manns, er öðlast megi þau að lögum, ef seljandi heldur fast við samninginn. Frestur þessi má eigi styttri vera en 6 mánuðir og eigi lengri en 3 ár.

Ákvörðun sína um þetta lætur ráðherra innrita fyrirfram eða þinglesa, svo fljótt sem unnt er, á varnarþingi fasteignarinnar. Frestinn skal telja frá þinglýsingardegi.

5. gr.

Nú hefur kaupandi eigi sýnt full skilríki fyrir því, að málið sé komið í löglegt horf, áður en fresturinn er útrunninn, og lætur ráðherra þá selja eignarréttinn eða afnotaréttinn á nauðungaruppboði á kostnað kaupanda, og er hann bundinn við þá sölu og heimildarmaður hans og allir þeir, er réttindi eiga í eigninni. Um upp-

boðið fer eftir fyrirmælum 10. gr. í tilskipun um fjárforráð ómyndugra 18. febr. 1847, eftir því, sem þeim verður við komið. Uppboðsauglýsingin skal í þessum málum í stað skuldunauts birt kaupanda, og sé hann eigi fyrir á fasteigninni, má birta hana, svo að nægir, hverjum manni öðrum, er þar er fyrir, og sé enginn þar fyrir, þá næstu grónum.

Kaupandi fær borgaðan þann hluta uppboðssöluverðsins, sem honum hefði borið, ef hann hefði verið löglega kominn til eignar eða afnota.

6. gr.

Nú er kona eigandi fasteignar eða afnota hennar, og giftist manni, sem fullnægir ekki skilyrðum þessara laga fyrir því að mega öðlast þess konar eignarrétt eða notkunarrétt, og verður hann þá eigi gerður eign félagsbúsins fyrr en maður hennar fullnægir og þessum skilyrðum, en er á meðan séreign konunnar, ef hún fullnægir skilyrðum laga þessara. Ella fer svo, sem í 8. gr. segir.

7. gr.

Nú erfir maður eignarrétt yfir fasteign eða notkunarrétt, sá er eigi getur orðið löglegur eigandi að honum nema með sérstöku leyfi, og skal skiptaráðandi þá gera ráðherra viðvart. Fer síðan um þetta mál sem segir í 4. og 5. gr., með afbrigðum eftir atvikum.

8. gr.

Nú verður sú breyting á, að maður, er öðlast mátti réttindi yfir fasteign án þess að fá leyfi samkvæmt 1. gr., missir þar greind skilyrði, og skal þá fara eftir ákvæðum 4. og 5. gr., með afbrigðum eftir atvikum.

9. gr.

Nú hefur maður heimilisfastur erlendis fengið leyfi það, er getur í 1. gr., og skal honum þá skylt að hafa umboðsmann heimilisfastan í þinghá eignarinnar, og skal hann vera fyrirsvarsmaður eiganda í öllum málum, er eignina varða, svo að jafngilt sé sem hann hefði það sjálfur gert, og skal dómara í þeirri þinghá skýrt frá nafni og heimili umboðsmanns og það þinglesið. Að öðrum kosti nefnir dómari honum umboðsmann á hans kostnað, er hann sé bundinn við, og lætur þinglesa og skrá það umboð.

10. gr.

Nú hefur maður, sem eigi fullnægir skilyrðum 1. gr., eignast þar greind réttindi yfir fasteign áður en lög þessi öðlast gildi, og skal honum þá settur 5 ára frestur, frá 1. jan. 1920, til þess að koma málinu í löglegt horf með þeim hætti að öðru leyti, er segir í 4. gr. Ef málinu er eigi komið í löglegt horf áður frestur sé liðinn, fer eftir ákvæðum 5. gr.

11. gr.

Lög þessi taka eigi til:

1. umboðsmanna ríkisins, þótt búsettir séu erlendis, né til námsmanna, sjúklinga eða annarra, sem líkt er ástatt um.
2. annarra ríkja, sem kaupa hér á landi embættisbústað handa umboðsmönnum sínum.
3. þegna annarra ríkja, að því leyti sem þau kynnu að koma í bága við milli-ríkjasamninga.

b. Lög um verzlunaratvinnu, nr. 52 27. júní 1925.

Samkvæmt lögnum má enginn reka verzlun á Íslandi eða í islenzkri landhelgi nema hann hafi fengið til þess leyfi.

I. Innendum og erlendum einstaklingum er gert að fullnægja sömu skilyrðum til að eiga rétt á verzlunarleyfi. Samkvæmt 3. gr. laganna (sbr. lög nr. 38 29. marz 1961) getur einstaklingur fengið verzlunarleyfi, ef hann:

1. Er heimilisfastur á Íslandi, þegar leyfi er veitt og hefur verið það síðasta árið.
2. Er fjárráður.
3. Hefur forræði á búi sínu og hefur haft það síðasta árið. Ekki má veita þeim verzlunarleyfi, sem tvisvar hefur orðið gjaldþrota, nema komizt hafi á löglegir samningar um skuldagreiðslur milli hans og lánardrottna hans.
4. Sannar, að hann hafi þá þekkingu á bókhaldi og vörum, sem telja má nauðsynlega til þess að reka verzlun. Ráðherra setur nánari fyrirmæli um það, sem hér að lýtur, eftir að hafa leitað álits Verzlunarráðsins og SÍS. Fyrirmæli þessa tödluliðs taka ekki til sveitaverzlana.
5. Fullnægir að öðru leyti þeim skilyrðum, sem eru sett eða sett kunna að verða í lögum til þess að mega reka verzlun.

Verzlunarleyfi má ekki veita skipstjórum, hafnsögumönnum, embættismönnum né sýslunar, né maka þeirra, ef hjón búa saman, nema ráðherra hafi úrskurðað, að verzlunarreksturinn megi samrýma stöðu þeirra.

II. Innendum félögum er gert að fullnægja eftirtöldum skilyrðum til að eiga rétt á verzlunarleyfi:

1. Ef félag er, þar sem nokkrir félagar eða allir bera fulla ábyrgð á skuldum félags, þá skal það eiga heimili og varnarþing á Íslandi, og félagsstjórnin öll og þeir, sem rita firmað, allir fullnægja skilyrðum 1.—3. og 6. tödluliðs 3. gr. (þ. e. 1.—3. og 5. liður í I. hér að framan). Meðal þeirra, er heimilt er að rita firmað, skal vera a. m. k. einn stjórnandi eða fulltrúi, er fullnægir öllum skilyrðum 3. gr. (þ. e. 1.—5. liðar í I. hér að framan).
2. Ef félag er, þar sem enginn félagi ber ábyrgð á skuldum félags, þá skal það eiga heimili og varnarþing á Íslandi, framkvæmdastjórar og a. m. k. einn fulltrúi eða stjórnandi fullnægja öllum skilyrðum 3. gr. (þ. e. 1.—5. lið í I. hér að framan) og hinir fulltrúarnir eða stjórnendurnir fullnægja skilyrðum 1.—3. skilyrðum 3. gr. (þ. e. 1.—5. liðar í I. hér að framan).

Ef hlutafélag er, þá skal hlutaféð enn fremur vera að meira en helmingi eign manna búsettra hér á landi, enda sé ekkert í samþykktum félagsins er brjóti í bága við íslensk lög. Ráðherra hefur ekki heimild til að veita undanþágu frá skilyrðum um íslenskt heimilisfang stjórnanda og fulltrúa hlutafélags né frá framangreindu skilyrði um hlutafjareign eins og honum er leyft við útgáfu iðjuleyfa.

c. Lög um iðju og iðnað, nr. 18 31. maí 1927.

Samkvæmt lögnum má enginn reka nokkurs konar iðju á Íslandi eða í íslenskri landhelgi nema hann hafi til þess fengið sérstakt leyfi. Iðja merkir í lögum þessum allan annan iðnað en handiðnað og heimilisiðnað.

I. Innendum og erlendum einstaklingum er gert að fullnægja sömu skilyrðum til að eiga rétt á iðjuleyfi. Samkvæmt 3. gr. laganna (sbr. lög nr. 28 24. marz 1961) getur einstaklingur fengið iðjuleyfi, ef hann:

1. Er heimilisfastur á Íslandi, þegar leyfið er veitt og hefur verið það síðasta árið.
2. Er fjárráður.
3. Hefur forræði á búi sínu. Ekki má veita þeim iðjuleyfi, sem tvisvar hefur orðið gjaldþrota, nema komizt hafi á löglegir samningar um skuldagreiðslur hans milli hans og lánardrottna hans.
4. Fullnægir að öðru leyti þeim skilyrðum, sem sett eru eða sett kunna að verða lögum samkvæmt til þess að mega reka iðju.

Iðjuleyfi má ekki veita embættis- eða sýslunarmönnum, né maka þeirra, ef hjónin búa saman, nema ráðherra hafi úrskurðað, að iðjureksturinn megi samrýma stöðu þeirra.

II. Innlendum félögum er gert að fullnægja eftirtöldum skilyrðum til að eiga rétt á iðjuleyfi.

1. Ef nokkrir félagar eða allir bera ábyrgð á skuldbindingum félags, skulu þeir allir, sem fulla ábyrgð bera, vera þeim kostum búnir sem í 3. gr. segir (þ. e. skilyrðum 3. gr. (þ. e. 1.—5. liðar í I. hér að framan).
2. Ef enginn félagi ber fulla ábyrgð á skuldum félags, þá skal það eiga heimilisfang og varnarþing á landi hér, enda fullnægi framkvæmdastjórar, stjórnendur félagsins og fulltrúar skilyrðum 3. gr. (þ. e. skilyrðum samkvæmt lið 1.—4. í I. hér að framan). Ef félag er hlutafélag, þá skal enn fremur meir en helmingur hlutafjárins vera eign manna búsettra á Íslandi, enda sé ekkert það í samþykktum félagsins, er brjóti í bága við íslensk lög. Ráðherra er heimilt að veita undanþágu frá skilyrðum um heimilisfang stjórnenda eða fulltrúa og hlutafjäreign, enda standi sérstaklega á.

d. Lög um rétt erlendra manna til að stunda atvinnu á Íslandi, nr. 39 15. marz 1951.

Samkvæmt lögnum er erlendum mönnum óheimilt að vinna sjálfstætt eða starfrækja atvinnufyrirtæki án leyfis félagsmálaráðherra, nema þar sem starfinn er framkvæmdur samkvæmt sérstakri löggildingu eða leyfi annarra stjórnarvalda lögum samkvæmt. Leyfi til atvinnurekstrar skal aðeins veita, að:

1. Umsækjandi sé heimilisfastur á Íslandi og hafi verið það síðasta árið.
2. Um nytsamlegan atvinnurekstur sé að ræða.
3. Umsækjandi sé fjárráður og hafi forræði á búi sínu.
4. Umsækjandi hafi óflekkað mannorð.

Atvinnurekstrarleyfi má ekki veita til lengri tíma en 3 ára í senn.

e. Lög um veitingasölu, gististaðahald o. fl., nr. 53 20. apríl 1963.

Skilyrði til að öðlast veitingaleyfi eða önnur leyfi samkv. lögnum er m. a. heimilisfesti „síðasta ár“.

f. Lög um ferðamál, nr. 29 30. apríl 1964.

Skilyrði til að geta öðlast leyfi til reksturs ferðaskrifstofu er m. a. búseta á Íslandi, sbr. 4. gr. laganna. Leyfi má veita félagi eða fyrirtæki, enda sé stjórn þess innlend og aðsetur hér á landi. Sá, sem hefur á hendi daglega stjórn, skal m. a. vera búsettur á Íslandi.

4. Lög, sem áskilja, að erlendis búsettir menn hafi umboðsmenn hér á landi til að geta öðlast viss réttindi.

a. Námulög, nr. 50 30. júlí 1909.

Samkvæmt lögnum er sérhverjum heimilt að leita málma og málmblendinga í jörðu eða landi, sem er óskipt eign landssjóðs eða lénskirkjujarða, svo og í almenningum, öræfum og afréttum, enda hafi hann til þess málmleitarbréf, sem lögreglustjóri gefur út. Slík bréf geta erlendir ríkisborgarar og íslenskir fengið, enda tilkynni þeir erlendis búsettu hver sé umboðsmaður þeirra hér á landi. Sama máli gegnir um leyfi til málmgraftar. Lögreglustjóri gefur það út að fenginni staðfestingu atvinnuáráðuneytisins, sem getur bundið það þeim skilyrðum, sem það telur með þurfa. Engum, sem tilkynnt hefur málmfund, má neita um leyfi til málmgraftar.

b. Lög um ábyrgðarfélög, nr. 62 22. nóvember 1913.

Samkvæmt lögnum mega innlend sem erlend hlutafélög reka ábyrgðarstarfsemi hér á landi svo og félög með gagnkvæmri ábyrgð, enda fullnægi þau skilyrðum

laganna. Útlendu ábyrgðarfélagi er gert að hafa hér aðalumboðsmann, löggiltan af stjórnarráðinu, búsettan hér og varnarþing hér á landi á þeim stað, þar sem aðalumboðsmaður þess er búsettur.

Fylgiskjal II.

Yfirlit um lagaskilyrði fyrir eignarrétti og afnotarétti útlendinga á fasteignum á Norðurlöndum.

I. Danmörk, lög nr. 344 23. desember 1959.

1. Ríkisborgararéttur ekki skilyrði.
2. Búseta er skilyrði, en með ýmsum undantekningum, sem ekki eru í isl. lögum, svo sem viðtaka á grundvelli arfs, setu í óskiptu húi, búskipta eða vegna gjafar til tilgreindra náinna ættingja. Enn fremur undanþiggur samtals 5 ára fyrri búseta leyfissskyldu. Búseta þarf ekki að hafa verið um neinn tiltekinn tíma, þegar leyfi er veitt. Ef um félag er að ræða, þarf það að hafa heimilisfang í landinu, en ekki sett slík skilyrði um stjórn, hluthafa eða framkvæmdastjórn.
3. Engar reglur eða takmarkanir eru settar varðandi leyfisheimild dómsmálaráðherrans, en tekið fram, að leyfin geti verið skilyrt og tímabundin.
4. Frestir til að koma heimildum í löglegt horf og ráðstafa eign, ef leyfi fengist ekki, eru all riflegir, þ. e. 6 mánuðir til 1 ár.
5. Lögin taka ekki til afnotaréttar almennt nema um sé að ræða ráðstafanir gerðar til lagabrigða („in fraudem legis“). — Afnotaveð má þó ekki hafa lengur en 6 mánuði án leyfis.

II. Noregur, lög nr. 16 14. desember 1917, III. kafli.

1. Ríkisborgararéttur er skilyrði, en búseta ekki.
2. Þegar (hluta)félag á í hlut, er það skilyrði, að $\frac{1}{10}$ hlutafjár sé norskt og stjórn félagsins öll norsk.
3. Engar beinar takmarkanir eru settar um leyfisheimild iðnaðarmálaráðuneytisins, en tekið fram, að leyfi geti verið skilyrt og tímabundið, og tekið fram, að leyfi megi veita, ef ekki sé gegn almannahagsmunum.
4. Frestir eru skemmst 6 mánuðir, en lengst 3 ár.
5. Lögin taka á sama hátt til afnotaréttar og eignarréttar.

III. Svíþjóð, lög nr. 156 30. maí 1916, sbr. lög nr. 275 28. maí 1948.

1. Ríkisborgararéttur er skilyrði en búseta ekki almennt.
2. Þegar félag eiga í hlut, sem einhver útlendingur er í, þarf leyfi, nema það skilyrði sé í lögum félags að minna en ýmist $\frac{1}{5}$ eða $\frac{1}{10}$ hlutafjár eða atkvæðamagns megi vera í höndum útlendinga.
3. Ef viss aukin skilyrði eru fyrir hendi má veita leyfi í viðkomandi léni, en almenn leyfisheimild, ótakmörkuð, er hjá konungi. Ekki þarf leyfi fyrir viðtöku á grundvelli arfs, búskipta eða setu í óskiptu húi.
4. Frestir eru yfirlétt langir til þess að koma í löglegt horf fasteignarréttindum.

IV. Finnland, lög nr. 219 28. júlí 1939.

1. Ríkisborgararéttur er skilyrði, en búseta ekki, fyrir eignarrétti yfir fasteignum og afnotarétti til lengri tíma en 5 ára, þó nær 5 ára takmörkunin ekki til leigu, sem fellur undir húsaleigulög.

2. Þegar um hlutafélög er að ræða er það skilyrði, að ekki minna en $\frac{4}{5}$ hlutar hlutafjár séu eign finnskra ríkisborgara og að finnskir ríkisborgarar fari með ekki minna en $\frac{4}{5}$ atkvæða og að ákvæði um þetta sé í lögum félags og áritun um þetta á minnst $\frac{4}{5}$ hlutabréfanna.
3. Ekki eru settar neinar takmarkanir á heimild ráðherra til að veita leyfi, en þegar leyfi er veitt útlendum atvinnurekanda eða félagi (innlendu eða útlendu), sem leyfi þarf, má ekki breyta verksviði atvinnurekstursins eða tilgangi félags án leyfis ráðherra.
4. Ef réttindi eru fengin við (lög)arf, erfðaskrá eða hjúskap, þarf ekki leyfi, þótt útlendingur eigi í hlut. Réttindum, sem menn höfðu eignast með lög-mætum hætti fyrir tilkomu gildandi laga, mega menn halda, þótt ekki samrýmist reglunum, að þeir öðlist slík réttindi eftir setningu þeirra.
5. Leyfi veitast af ráðherra, en umsóknir skulu sendar viðkomandi lénsstjórn.
6. Frestur til að leita leyfis er 3 mánuðir og innan 6 mánaða frá því, að leyfis hefur verið leitað eða leyfis skyldi hafa verið leitað, verða réttindi að vera komin í löglegt horf, en að öðrum kosti skal eign seld á opinberu uppboði.

Fylgiskjal III.

... Lauslegt yfirlit yfir gildandi lagaákvæði um rétt útlendinga til að stunda atvinnurekstur í Danmörku, Noregi og Svíþjóð.

Danmörk:

Samkvæmt lögum (Næringslov nr. 138/1931 með síðari breytingum) þarf sérstakt leyfi til þess að stunda sjálfstæðan atvinnurekstur í hinum ýmsu greinum iðnaðar og verzlunar. Til þess að fá slíkt leyfisbréf þarf umsækjandi að vera danskur ríkisborgari búsettur í landinu, tuttugu og eins árs að aldri og hafa forræði á búi sínu.

Útlendingar, sem uppfylla þessi skilyrði, önnur en skilyrðið um ríkisborgara-rétt, geta fengið umrædd leyfi, eftir því sem heimilt kann að vera samkvæmt samningum við önnur ríki eða auglýsingu frá verzlunar- og iðnaðarmálaráðuneytinu. Sama ráðuneyti getur einnig að fenginni yfirlýsingu staðaryfirvalda veitt undanþágur frá áðurnefndum skilyrðum, en slík leyfisbréf skulu eigi gefin út til lengri tíma en 5 ára í senn.

Til þess að sameignarfélag megi reka atvinnu í þeim greinum, sem hér um ræðir, verða allir þeir félagsmenn, sem bera fulla ábyrgð á skuldbindingum félagsins, að fá leyfisbréf samkvæmt ákvæðum nefndra laga.

Erlend hlutafélög, sem látið hafa skrásetja útibú í hlutafélagaskrá, svo og önnur erlend félög með takmarkaðri ábyrgð, geta fengið leyfisbréf til atvinnurekstrar fyrir útibú sín, eftir því sem heimilt er samkvæmt samningum við önnur ríki eða auglýsingu verzlunar- og iðnaðarmálaráðuneytisins, eða samkvæmt sérstöku leyfi. Útibú erlendra hlutafélaga mega einungis selja atvinnurekendum, í hverra fyrirtæki er þörf fyrir þá vöru, sem um er að ræða. Með atvinnurekendum er hér einnig átt við samvinnufélög og opinberar stofnanir.

Hverjum þeim, sem er danskur ríkisborgari eða hefur dvalið í Danmörku samfelld í tvö ár, er heimilt að stunda fiskveiðar í danskri landhelgi, með þeim almennu takmörkunum, sem leiða kann af ákvæðum laga (l. nr. 500/1951). Ef félag rekur fiskveiðar, skal stjórn þess hafa aðsetur í landinu og meðlimir þess uppfylla framan-greind skilyrði. Ef fiskveiðar eru stundaðar á skipi, skal það fullnægja þeim skilyrðum, sem krafizt er til að sigla undir dönskum fána, og skulu $\frac{2}{3}$ hlutar áhafnarinnar uppfylla skilyrðin um ríkisborgararétt eða tveggja ára búsetu. Ríkisborgurum allra Norðurlanda er heimilt að stunda sportveiði með stöng, dorg eða öðrum handverk-færum á sama hátt og dönskum þegnum.

Noregur:

Í útlendingalögum (l. 27. júlí 1956) er svo kveðið á, að útlendingur, sem ætlar að reka sjálfstæða atvinnu í landinu, verði að fá til þess leyfi fyrir fram. Þetta tekur ekki til umferðarsala á vegum erlendra fyrirtækja. Þeir útlendingar, sem hyggjast setja á svið eða taka þátt í leiksýningum eða öðrum opinberum sýningum listræns eðlis, þurfa til þess leyfi aðeins eftir því sem konungur ákveður.

Til þess að fá leyfi til verzlunarrekstrar í Noregi þarf útlendingur, auk almennra skilyrða um menntun o. fl., að vera búsettur í landinu og hafa verið það s. l. 2 ár a. m. k. Hægt er þó, þegar sérstaklega stendur á, að veita undanþágu frá skilyrðinu um tveggja ára búsetu.

Að því er félag varðar, telst búsetuskilyrðinu fullnægt ef tiltekinn fjöldi meðlimanna uppfylla það. Þegar um er að ræða sameignarfélag, skulu $\frac{2}{3}$ þeirra félagsmanna, sem fulla ábyrgð bera, uppfylla búsetuskilyrðið, en ef um er að ræða félag, þar sem sumir bera takmarkaða ábyrgð, þurfa einnig $\frac{2}{3}$ hlutar stjórnarinnar (tilsynsrádet) að uppfylla það. Um hlutafélag og önnur félag með takmarkaða ábyrgð gildir sú regla, að þau teljast uppfylla búsetuskilyrðið, ef $\frac{2}{3}$ stjórnar þess gera það.

Til þess að félag geti fengið verzlunarleyfi, þarf tiltekinn hluti félagsmanna og fyrirsvarsmanna félagsins að hafa verzlunarleyfi.

Leyfi til iðnrekstrar (iðnbréf) má veita þeim, sem búsettir eru í landinu og hafa verið það a. m. k. eitt ár samfleytt, enda uppfylli þeir hin almennu skilyrði til að stunda slíka atvinnu.

Öðrum en norskum ríkisborgurum og mönnum búsettum í landinu er óheimilt að stunda fiskveiðar innan norskrar landhelgi. Sama gildir um verkun, pökkun eða umhleðslu á fiski eða vörum unnum úr fiski, nema sérstakt leyfi hlutaðeigandi ráðuneytis komi til. Slíkt leyfi er ekki gefið, nema sérstaklega standi á, svo sem vegna skipskaða. Þeir, sem leyfi hafa til fiskveiða samkvæmt framansögðu, mega ekki án sérstaks leyfis stunda fiskveiðar með erlendum skipum, og ávallt verður a. m. k. helmingur áhafnarinnar að vera norskur.

Svíþjóð:

Útlendingar mega ekki án sérstaks leyfis stunda atvinnu eða inna af hendi starfsemi, sem leiðir af stöðu þeirra eða starfi erlendis. Undanþegnir eru þegnir Norðurlandanna allra. Undanþegnir eru einnig þeir útlendingar, sem hafa búsetuleyfi í landinu.

Útlendingi er heimilt að stunda útgerð skips, en hlutur hans í útgerðinni má aldrei vera heimi en $\frac{1}{3}$, og aldrei má hann vera aðalútgerðarmaðurinn.

Heimilt er að veita útlendingum leyfi til að stunda verzlunar- og verksmiðju-rekstur svo og iðngreinar, enda sé hann myndugur, og setja skal hann tryggingu fyrir greiðslu opinberra gjalda til ríkis og sveitarfélags fyrir þrjú ár. Verzlunarleyfi útlendingis veitir honum ekki heimild til farandsölu. Við veitingu leyfa samkvæmt framansögðu skulu hlutaðeigandi stjórnvöld kanna og meta þörfina fyrir slíkan atvinnurekstur á þeim stað, sem hann er fyrirhugaður. Undanfarandi búsetu virðist ekki vera krafizt.

Heimilt er að veita erlendum fyrirtækjum, sem löglega eru stofnuð í heima-landinu, leyfi til að setja upp útibú. Forstjóri slíks útíbús skal vera búsettur í landinu, og hann skal hafa umboð fyrirtækisins til þess að koma fram fyrir þess hönd í öllum málum og svara til saka fyrir það.